

אלטרואיזם עם הטבות

לעזור לזולת ולהתפלל עבור מישהו אחר -
 אז לא הקרבה עצמית אלא השקעה רווחית

חוברת למרצה

תובנות לחיים

טעימה מתורתו של הרבי

פרשת וירא

THE
SHLUCHIM
OFFICE

לתרומות והקדשות, צרו קשר info@jewishinsights.org
כדי להוריד מערכי שיעור נוספים, בקר באתר www.JewishInsights.org/he

Published and Copyright 2023 by
Shluchim Office International
816 Eastern Parkway, Brooklyn,
NY 11213
718.221.0500
5784 - 2023

עימוד | מוסי וולוסוב
אתר אינטרנט | יובל כץ וישראל יסוצקי
אדמיניסטרציה | מענדל גרינברג

ועדה מייעצת
הרב אשר דערן - קייפ-טאון, דרום אפריקה
הרב מנדי גרליצקי - תל אביב, ישראל
הרב לוי גרינברג - אלפסו, טקסס
הרב דוד גולדברג - סאו פאולו, ברזיל
הרב לוי שייקביץ - כפר חב"ד, ישראל
הרב מנדי גרינברג - טווינסבורג, אוהיו
הרב שמואל פרידמן - בבלנקה, ארגנטינה
הרב יוסף יצחק בלוי - כינרת, ישראל
הרב חיים דרוקמן - לוצרן, שוויץ

ספרדית
תרגום ועריכה | הרב רפי טוויל

צרפתית
תרגום ועריכה | הרב יאיר אלבז
הגהה | ש. אלבז

פורטוגזית
תרגום | מר יצחק דיין
עריכה | הרב ישעי' דיין
עימוד | מייק קטן

רוסית
תרגום ועריכה | הרב ניסן רופו
הרב אלכסנדר גרישין
עימוד | ת. וולף

משרד השלוחים
י"ר | הרב גדליה שמטוב
פיתוח | הרב מנדי שמטוב

עורכים
הרב אברהם גרינברג
הרב זושא גרינברג
משתתף בעריכה | הרב שלום בער חזן

עברית
עריכה לשונית | הרב זושא גרייזמאן
הגהה | הרב מנחם וילהלם

אנגלית
תרגום ועריכה | הרב מענדל סופער
הגהה | הרב מענדל לברטוב

נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח זוזגתו רבקה הי"ד הולצברג
שלוחי הרבי במומבאי, הודו

5.....א. הבטחה אלוקית והתממשותה

בברית בין הבתרים הבטיח הקב"ה לאברהם בן שממנו יצא עם ישראל. (מקור 1). עברו כמעט שלושים שנה ואברהם ושרה עדיין לא נפקדו בילד, ואז מתרחש הסיפור של אבימלך ושרה. ה' מעניש את אבימלך, שמחזיר את שרה לאברהם, ואברהם מתפלל על אבימלך שירפא (מקור 2). חודשים ספורים לאחר מכן שרה נכנסת להיריון ויולדת בן (מקור 3). רש"י מסביר, שבזכות תפילתו של אברהם על אבימלך הוא נענה תחילה.

9.....ב. המתפלל על חברו הוא נענה תחילה

הקב"ה הרי הבטיח לאברהם ששרה תלד כבר בברית בין הבתרים, ובכל זאת זה לא התרחש במשך 30 שנה, ורק כאשר אברהם התפלל על אבימלך קרה הנס. זה מלמד אותנו את גודל העילוי של "המבקש רחמים על חבירו".

בקשת צרכיו של אדם היא מצוות מן התורה, וחיי אדם קודמים לחיי חברו (מקורות 4 ו-5), ועל פי זה, לכאורה, אדם אמור להתפלל קודם עבור עצמו. אך מכל האמור נמצאנו למדים שלמרות שהוא עצמו צריך לאותו דבר, בכל זאת הוא מבקש רחמים על חברו תחילה.

11.....ג. כולם מרוויחים

גם באם אדם מתפלל על חברו, בתקוה שזה יעזור לו להיענות תחילה, זה בסדר. העיקר שיתפלל על חברו. כפי שאדם שאיבד כסף, והעני מצא אותו, הוא קיים מצוות צדקה. כי מה שחשוב הוא שהזולת נהנה.

אך כמובן, שהתכלית היא, שצרכי הזולת יהיו נוגעים אצל האדם, יותר מאשר צרכיו שלו.

12.....ד. המתעסק בפועל למען חברו – נענה תחילה

בפרשה של שבוע הבא אנו לומדים על שידוך יצחק ורבקה. רש"י מסביר לנו, שבשעה שאברהם היה עסוק בלמצא שידוך ליצחק, יצחק היה עסוק בלמצא שידוך לאברהם - להחזיר את הגר. ובזכות שיצחק התעסק לטובת אביו, הוא נענה תחילה.

את הרעיון הזה כתב הרבי לשפרה מרוזוב, חסידת חב"ד שבעלה נהרג במלחמה, שבזכות הסיוע לאחרים שאיבדו בני משפחה במלחמה, היא תיענה תחילה.

סיפור: הזולת ו'אני'.

הקביה מבטיח לאברהם שייוולד לו בן. אך ההבטחה מתמהמהת לשלושים שנה ומתממשת רק אחרי שאברהם מתפלל על אבימלך. האם יש קשר בין האירועים? שיעור על החשיבות העצומה בתפילה ופעולה בשביל הזולת, ועד כמה זה כדאי לכל הצדדים.

השיעור לפרשת וירא

משיחת שבת פרשת וירא, כ"ף מר-חשוון, ה'תשמ"ג
הנחה בלתי מוגה.
תורת מנחם ה'תשמ"ג, חלק א' עמ' 474 ואילך

א. הבטחה אלוקית והתממשותה

ברית בין הבתרים

ברית בין הבתרים הייתה אחת מהאירועים החשובים ביותר בתולדות עם ישראל. אז ה' סיפר לאברהם על הסבל והכאב שיחוו צאצאיו, לצד הימים הטובים שיבואו עליהם.

הבטחה אלוקית זו עמדה לנגד עיני בני ישראל במשך שנים של שעבוד קשה וצרות. למעשה, ישנו חלק נוסף בברית שעדיין לא התקיים, ואנו מקווים ומתפללים בכל יום להתממשות החלק הזה בביאת המשיח במהרה בימינו.

לדעת רש"י, ברית בין הבתרים התרחשה כאשר אברהם היה בן שבעים שנה.

מקור 1 ספר בראשית, פרק ט"ו, פסוקים א'-ד, ו"ז

ההבטחה לזרע

אחר הדברים האלה ה'ה דבר ה' אל אברהם במחזה לאמר: "אל תירא אברהם, אנכי מגן לך שחרך הרבה מאד". ויאמר אברהם: "ה' אלקים מה תתן לי? ואנכי הולך צעירי וכן משק ביתי הוא דמשק אליעזר". ויאמר אברהם: "הן לי לא נתתה זרע והנה בן ביתי יורש אתי".

לתלמיד
עמ' 3

והנה דבר ה' אליו לאמר: "לא ירשך זה כי אם אשר יצא ממעיך הוא יירשך". ויצא אתו החוצה ויאמר: "הפס נא השמימה וספר הכוכבים, אם תוכל לספר אתם?" ויאמר לו: "פה יהיה זרעך". והאמן בה' ויחשבה לו צדקה.

כריתת הברית

ויאמר אליו: "אני ה' אשר הוצאתיך מאור פשדים לתת לך את הארץ הזאת לרשתה". ויאמר: "ה' אלקים במה אדע כי אירשנה?" ויאמר אליו: "קחה לי עגלה משלשת ועז משלשת ואיל משלש, ותר וגוזל". ויקח לו את כל אלה ויכתר אתם בתנה ויתן איש בתרו לקראת רעהו, ואת הצפר לא כתרו.

רש"י

ויכתר אתם: חלק כל אחד לשני חלקים; ואין המקרא יוצא מידי פשוטו, לפי שהיה פורת ברית עמו לשמר הכטחתו להוריש לבניו את הארץ... ודרך פורת ברית לחלק בהמה ולעבר בין בתריה, כמה שנאמר להלן העברים בין בתרי העגל, אף כאן תנור עשן ולפיד אש אשר עבר בין הגזרים הוא שלוחו של שכינה, שהוא אש.

בספר ירמיה מובא, כי בימי המצור הבבלי על ירושלים טרום החורבן, ניאותו יושבי העיר לקיים את מצוות שילוח עבדים – מצווה שלא קיימו עד אז. אך משהוסר המצור, חזרו בהם וכבשו את העבדים ששחררו קודם תוך ברית התחיבות חגיגית במקדש.

בא הנביא והוכיחם, וניבא בשם ה': "ונתתי את האנשים העברים את ברתי אשר לא הקימו את דברי הברית אשר קרתו לפני העגל אשר קרתו לשנים ויעברו בין בתריו. שרי יהודה ושרי ירושלים... העברים בין בתרי העגל. ונתתי אותם ביד איביהם" (ירמיה ל"ד, י"ח-כ).

נמצאנו למדים, כי כאלף ומאתיים שנה אחרי אברהם אבינו, יושבי ירושלים מקבלים עליהם התחייבות מסוימת, בכריתת עגל ומעבר בין בתריו. מסתבר שהיה זה הליך מקובל במשך אלפי שנים, ולא רק בישראל.

(ספר העיקרים (מאמר ד, מה) מסביר את המנהג הזה, בכך ש"כריתת הברית הוא קשר קיים בין שני אנשים כורתי הברית כדי לקשר ולדבק האהבה ביניהם עד שיהיו שניהם כאלו הם גוף אחד, וישמור כל אחד מהם את חברו כשמירתו את עצמו".

כלומר, כאשר שני האנשים עוברים יחד בין בתרי חיה – הם מסמלים שהם שניהם כגוף אחד, וכל אחד מהם מתחייב לסייע לחברו ולהכניס עצמו לדוחק להצילו, כמו שהיה עושה בשביל להציל את עצמו.)

לתלמיד
עמ' 3
וַיֵּרַד הָעֵיט עַל הַפְּגָרִים, וַיֵּשֶׁב אִתָּם אַבְרָם.

אבן ישראל

הַעוֹפוֹת הָעֵטִים עַל הַטֶּרֶף מְסַמְּלִים אֶת הָאוֹיְבִים הַמְּנַסִּים לְהַתְּנַפֵּל לְבְרִית. אַבְרָם הַבְּרִיחַ אוֹתָם. הוּא נֹסֶה לְהִלָּחֵם בְּאוֹיְבֵי סְמִלִיִּים אֱלֹהֵי לְגֶרְשָׁם. יֵשׁ בְּכֶךָ כְּדֵי לְבַשֵּׁר כִּי הַבְּרִית וּמְמוּשָׁה צְפוּיּוֹת לְהַתְּקַל בְּקוֹשֵׁיִים וּבְאִיוּמִים רַבִּים, וַיְהִי צָרָךְ לְעַמֵּד בְּנִגְדָם בְּעַתִּיד.

וַיְהִי הַשְּׂמֶשׁ לְבּוֹא וַתִּרְדְּמָה נִפְלָה עַל אַבְרָם, וְהִנֵּה אֵימָה חֲשֵׁכָה גְדֹלָה נִפְלֶת עָלָיו.

אבן ישראל

אֵין מְדַבֵּר בְּשֵׁנָה פְּשוּטָה הַבְּאָה מִתּוֹךְ עֲיִפוֹת, אֱלֹא בְּהַעֲדֵר אֶפְשָׁרוֹת לְהַשְׂאֵר עַר, כְּאֵלוֹ דְּבָר מָה מְרָדִים אוֹתוֹ מִן הַחוּץ. וְאֵז נִפְל עָלָיו פֶּחַד קוֹדֵר שְׂאִין לוֹ מִשְׁמַעוֹת וַאֲיִן לוֹ תִּכֵּן מְסָיִם.

וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם: "יָדַע תֵּדַע כִּי גֵר יִהְיֶה וְרָעָךְ בְּאַרְצָךְ לֹא לָהֶם, וְעַבְדוּם וְעָנּוּ אוֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה. וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָן אֲנִכִּי, וְאַחֲרַי כֵּן יֵצְאוּ בְּרַכְשׁ גְּדוֹל".

לתלמיד
עמ' 4

וַיְהִי הַשְּׂמֶשׁ בָּאָה וְעֲלָטָה הָיָה, וְהִנֵּה תַנּוּר עֹשֵׂן וְלֶפֶיד אֵשׁ אֲשֶׁר עָבַר בֵּין הַגְּזָרִים הָאֵלֶּה.

אבן ישראל

תַּנּוּר הָעֹשֵׂן וְלֶפֶיד הָאֵשׁ מְסַמְּלִים אֶת הַנּוֹכְחוֹת הָאֱלוֹקִית, שְׂעָבְרָה בֵּין הַבְּתָרִים הַלְלוֹ, וּבְכֶךָ נִשְׁלַם הַצַּד הַטָּקְסִי שֶׁל הַבְּרִית. כְּרֹאֵי לְבְרִית, תִּכְנִיָּה מְנַסְּחִים גַּם בְּמִלִּים מְדִיקוֹת.

(ישנה אגדה עממית הגורסת כי המקום בו נכרתה הברית, הוא המקום הנקרא כיום הר הבתרים (אחת הפסגות בהר דב – מרכסי הר חרמון), ואף קיימת עדות מהמאה ה-16 לנוהג שהונהג בקרב תושבי צפת, לעלות להר דב בשבוע של פרשת לך-לך, ולקרוא שם בתורה על מעמד ברית בין הבתרים ("אגרת יחוס אבות" משנת 1537 – עמנואל הראובני)).

*

עברו כמעט שלושים שנה ואברהם ושרה עדיין לא נפקדו בילד. במשך הזמן, אברהם מתחתן עם אישה שנייה – הָגָר, שיולדת לו את ישמעאל. אך ה' שב ואומר לאברהם, שלא לזה הייתה כוונתו, אלא שייולד לו ילד משרה, והוא זה שירש אותו, וממנו יתחיל עם ישראל.

ואז מתרחש סיפור מרעיש. אבימלך, מלך גרר, לוקח את שרה בחוזקה לארמונו. הסיום מפתיע לא פחות...

אבימלך ושרה אימנו

מקור 2 ספר בראשית, פרק כ', פסוקים א'-ו"א, י"ד-ו"ח

לתלמיד
עמ' 4

ויסע משם אברהם ארצה הנגב, וישב בין קדש ובין שור ויגר בגרר. ויאמר אברהם אל שרה אשתו "אחתי היא", וישלח אבימלך מלך גרר ויקח את שרה.

ויבא אלקים אל אבימלך בחלום הלילה, ויאמר לו: "הנה מת על האשה אשר לקחת, והוא בעלת בעל". ואבימלך לא קרב אליה, ויאמר: "ה', הגוי גם צדיק תהרג. הלא הוא אמר לי אחתי היא, והיא גם היא אמה אחי הוא, בתם לכבי ובנקין כפי עשיתי זאת".

ויאמר אליו האלקים בחלום: "גם אנכי ידעתי, כי בתם לכבה עשית זאת, ואחשך גם אנכי אותך מחטו לי, על פן לא נתתיך לנגע אליה. ועתה, השב אשת האיש כי נביא הוא, ויתפלל בעדך וחייה, ואם אינך משיב, דע כי מות תמות, אתה וכל אשר לך".

ו"ש

כי נביא הוא. ויודע שלא נגעת בה, לפיכך ויתפלל בעדך.

וישכם אבימלך בבקר, ויקרא לכל עבדיו וידבר את כל הדברים האלה באזניהם, ויראו האנשים מאד. ויקרא אבימלך לאברהם ויאמר לו: "מה עשית לנו ומה חטאתי לך? כי הבאת עלי ועל ממלכתי חטאה גדלה מעשים אשר לא יעשו עשית עמדי".

ו"ש

מעשים אשר לא יעשו. מכה אשר לא הרגלה לבא על ברנה באה לנו על ידך, עצירת כל נקבים של זרע ושל קטנים ורעי ואזנים וחטם.

ויאמר אבימלך אל אברהם: "מה ראית כי עשית את הדבר הזה?" ויאמר אברהם: "כי אמרתי, רק אין יראת אלקים במקום הזה, והרגוני על דבר אשתי".

ויקח אבימלך צאן וקור ועבדים ושפחות ויתן לאברהם, וישב לו את שרה אשתו. ויאמר אבימלך: "הנה ארצי לפניך בטוב בעיניך שב". ולשרה אמר: "הנה נתתי אלהיך כסף לאחיה הנה הוא לך כסות עינים לכל אשר אתה ואת כל נכחת".

ו"ש

ולשרה אמר. אבימלך לכבודה כדי לפיסה, הנה עשיתי לך כבוד זה, נתתי ממון לאחיה שאתה עלי אחי הוא, הנה הממון והכבוד הזה לך כסות עינים.

לכל אשר אתה. כסו עיניהם שלא יקלוה, שאלו השיבותיך ריקנית, יש להם לומר לאחר שנתעלל בה החזירה; עכשו שהצרכתי לבזבז ממון ולפיסה, יודעים יהיו שעל פרחי השיבותיך ועל ידי גס.

לתלמיד
עמ' 5

ויתפלל אברהם אל האלקים וירפא אלקים את אבימלך ואת אשתו ואמהותיו וילדו. כי עצר עצר ה' בעד כל רחם לבית אבימלך, על דבר שרה אשת אברהם.

ו"ש

וילדו. כתרגומו ואתרוחו, נפתחו נקביהם והוציאו, והיא לדה שלהם.

בעד כל רחם. כנגד כל פתח.

על דבר שרה. על פי דבורה של שרה.

חודשים ספורים לאחר מכן שרה נכנסת להיריון ויולדת בן!

פקידתה של שרה

מקור 3 ספר בראשית, פרק כ"א, פסוקים א-ג

וה' פקד את שרה כאשר אמר, ויעש ה' לשרה כאשר דבר. ותהר ותלד שרה לאברהם בן לזקניו, למועד אשר דבר אתו אלקים. ויקרא אברהם את שם בנו הנולד לו אשר ילדה לו שרה – יצחק.

לתלמיד
עמ' 5

האם יש קשר בין האירועים?

רש"י מסביר שלליציני הדור היה הסבר משלהם לקשר שבין שני האירועים.

רש"י, ספר בראשית, פרק כ"ה, פסוק י"ט

לפי שהיו ליציני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה, שהרי כמה שנים שהתה עם אברהם ולא נתעברה הימנו. מה עשה הקב"ה? צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם, והעידו הכל "אברהם הוליד את יצחק", וזהו שפתוב פאן יצחק בן אברהם, שהרי עדות יש שאברהם הוליד את יצחק.

לאחרי ששללנו את גרסת הליצינים, נלמד את תוכנת התלמוד לקשר שבין האירועים:

רש"י

וה' פקד את שרה וגו'. סמך פרשה זו ללמדך, שכל המבקש רחמים על חברו והוא צריך לאותו דבר, הוא נענה תחלה, שנאמר ויתפלל וגו', וסמיה ליה וה' פקד את שרה, שפקדה כבר קדם שרפא את אבימלך.

רש"י מביא את הסבר התלמוד, שאכן יש קשר בין האירועים. בזכות העובדה שאברהם התפלל על אבימלך ובני ביתו שיפתחו נקביהם ויוכלו להתפנות וללדת – זה גרם לכך שהוא ומשפחתו נענו, ושרה יכלה ללדת.

ב. המתפלל על חברו הוא נענה תחילה

<< הרבי

מעלת המבקש על חברו

הקב"ה הבטיח לאברהם ששרה תלד, ואם כן, גם בלי תפילת אברהם על אבימלך היה הקב"ה צריך לקיים את הבטחתו - אף-על-פי-כן מדגיש רש"י שפקידת שרה היתה על ידי תפילת אברהם על אבימלך:

לתלמיד
עמ' 6

הבטחת הקב"ה לאברהם היתה כבר בברית בין הבתרים, כפי שממשיך רש"י: "כאשר דבר... והיכן הוא דיבור... היה דבר ה' אל אברם בברית בין הבתרים, ושם נאמר לא יירשך זה וגו', והביא היורש משרה".

זאת אומרת, שאף על פי שהיתה הבטחה בברית בין הבתרים, אף-על-פי-כן, עבר משך זמן רב (כמה וכמה שנים, ולדעת רש"י - שלושים שנה) שעדיין לא התקיימה הבטחה זו. ולעומת זאת - כאשר התפלל אברהם בעד אבימלך, נפקדה שרה תיכף ומיד, "קודם שריפא את אבימלך".

בזה מודגש ביותר גודל העילוי של "כל המבקש רחמים על חברו" - כי הבטחה זו שניתנה על ידי הקב"ה משך זמן רב קודם לכן, לא התקיימה במשך כל הזמן, עד שאברהם התפלל על אבימלך. ואילו כאשר אברהם התפלל על אבימלך - אזי נפקדה שרה תיכף ומיד, "קודם שריפא את אבימלך", ומובן בפשטות שרפואת אבימלך היתה בסמיכות לתפילתו של אברהם (כלומר, שתיכף ומיד לאחר תפילת אברהם התרפא אבימלך), ועוד מקודם לכן כבר נפקדה שרה, "קודם שריפא את אבימלך".

בקשה חזקה יותר מהבטחה

ויתירה מזו: אפילו כאשר הבקשה על חברו היא באופן שצריכים לפעול המשכת רצון חדש כו', ואילו הבקשה שלו היא באופן שהוא יכול לתבוע דבר שכבר הובטח לו (שנקל יותר לפעול קיום הבטחה שכבר הובטחה, מאשר לפעול ולהמשיך רצון חדש) - גם אז הנהגתו היא באופן שלכל לראש הרי הוא מבקש רחמים על חברו, כפי שלמדים מהנהגתו של אברהם אבינו, שלכל לראש התפלל על אבימלך, למרות שתפילתו בנוגע לעצמו היא באופן שהוא מבקש ותובע דבר שכבר הובטח לו.

ואם הדברים אמורים בנוגע לאופן הנהגתו של אברהם אבינו קודם מתן תורה - הרי על-אחת-כמה-וכמה שענין זה צריך להיות ביתר שאת וביתר עוז לאחר מתן תורה, ובפרט שכללות הענין של אהבת ישראל הוא "כלל גדול בתורה".

על מי להתפלל קודם?

כאשר יהודי צריך דבר מסוים - עליו להתפלל להקב"ה ולבקש את צרכיו. וזוהי מצוה מן התורה - מצות עשה של תפילה: "חיוב מצוה זו כך הוא, שיהא אדם... שואל צרכיו שהוא צריך להם". ועל פי זה - כאשר הוא וחברו צריכים לאותו דבר, יכול הוא לטעון שלכל לראש צריך הוא להתפלל ולבקש על עצמו, כי על ידי זה הרי הוא מקיים את המצוות עשה של תפילה, ורק אחר כך יתפלל ויבקש על חברו. ובפרט כשהוא יודע מה שכתוב בגמרא ש"חייך קודמין לחיי חברך".

לתלמיד
עמ' 6

מקור 4 ספר ויקרא, פרק כ"ה, פסוק ל"ו

וְחַי אֶחָיֶךָ עִמָּךְ.

מקור 5 תלמוד בבלי, מסכת בבא מציעא, דף ס"ב עמוד א'

שְׁנַיִם שֶׁהָיוּ מֵהַלְכִין בְּדֶרֶךְ, וּבָיַד אֶחָד מֵהֶן קִיתוֹן שֶׁל מַיִם. אִם שׁוֹתִין – שְׁנֵיהֶם מֵתִים. וְאִם שׁוֹתֵה אֶחָד מֵהֶן – מַגִּיעַ לְיָשׁוּב. דָּרַשׁ בֶּן פִּטְוֹרָא, "מוֹטָב שְׂיִשְׁתּוּ שְׁנֵיהֶם וְיָמוּתוּ, וְאֵל יִרְאֶה אֶחָד מֵהֶם בְּמִיתָתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ". עַד שֶׁבָּא רַבִּי עֲקִיבָא וְלָמַד, "וְחַי אֶחָיֶךָ עִמָּךְ" – חַיֶּיךָ קוֹדְמִים לְחַיֵּי חֲבֵרְךָ".

<< הרבי

ועל זה באה ההוראה ש"כל המבקש רחמים על חברו והוא צריך לאותו דבר כו" - המדגישה את גודל העילוי וההפלאה של אהבת ישראל - שאף על פי ש"הוא צריך לאותו דבר", אף-על-פי-כן, לכל לראש הוא "מבקש רחמים על חברו".

בלי פרופורציה

ועד כדי כך גדול הענין של "מבקש רחמים על חברו", שאף על פי שהצורך שאברהם היה צריך לאותו הדבר הוא שלא בערך לגמרי לצורך של אבימלך, כי אצל אברהם אבינו דובר אודות הצורך של לידת יצחק, שעל ידו היה הקיום של כללות עם ישראל, כמו שכתוב "וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק", כלומר, שעל ידי לידת יצחק נעשה הקיום של כללות עם ישראל באופן של ריבוי, ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים, אף-על-פי-כן, לכל לראש התפלל אברהם על אבימלך, שמזה רואים את גודל העילוי של "מבקש רחמים על חברו".

<< הרבי

והנה, הענין של "מבקש רחמים על חבריו" הוא דוגמת המצוות שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה - כי כאשר מתפלל על חבריו אזי הוא מקבל את השכר ש"הוא נענה תחילה".

לתלמיד
עמ' 7

ומובן, שגם כאשר מתפלל על חבריו לפי שיודע שעל ידי זה "הוא נענה תחילה", כלומר, שעושה זאת לשם קבלת השכר, שאז הרי התפילה על חבריו אינה בשלימות, כי מה שמתפלל על חבריו אין זה משום שטובתו של חבריו נוגעת לו יותר מאשר טובתו האישית, כי אם משום שעל ידי זה "הוא נענה תחילה".

(ובדוגמת הבורח מן הכבוד כדי שהכבוד ירדוף אחריו, ביודעו שכל הבורח מן הכבוד - הכבוד רודף אחריו - כמובן בפשטות מהי המשמעות של בריחה מן הכבוד באופן האמור!)

בדיחה

אדם ניגש לרבו וטענה בפיו, "הלא אמרו חז"ל 'כל הבורח מן הכבוד - הכבוד רודף אחריו' (עירובין דף י"ג עמ' ב'), ואילו אני תמיד בורח מן הכבוד, ומעולם הכבוד לא רדף אחריי?"

השיבו לו הרב, "מתוך שאלתך ניכר שבשעה שאתה בורח מהכבוד, מפעם לפעם אתה מפנה את ראשך לאחור כדי לבדוק אם אכן הכבוד רודף אחריו. הכבוד סבור שמבקש אתה לתפסו, והוא ממחר לברוח..."

הנה גם באופן כזה הרי הוא מקבל את השכר ש"הוא נענה תחילה" - מכיון שבפועל ממש הרי הוא מתפלל על חברו, וחברו מקבל תועלת על ידי תפילתו, וביחס לתועלת שמקבל חברו (מילוי צרכיו על ידי התפילה) אין נפקא מינה כלל מהי כוונתו של המתפלל (אם אמנם נוגעת לו טובת הזולת יותר מטובתו האישית, או שעושה זאת כדי לקבל את השכר ש"הוא נענה תחילה").

ועל דרך שאנו מוצאים בנוגע למצות הצדקה, שעיקרה - שהעני יקבל את צרכיו, ואין נפקא מינה כל כך מהי כוונתו של הנותן, כפי שמוכח גם ממאמר רבותינו ז"ל¹ "המאבד סלע מתוך ידו ומצאה עני ונתפרנס בה מעלה עליו הכתוב כו", כלומר, שאפילו כאשר עני התפרנס על ידו ללא ידיעתו כלל, הרי הוא מקיים את מצות הצדקה. וכפי שידועה תורה הבעל-שם-טוב, שבמצות הצדקה לא נוגע כל כך הכוונה לשמה כו'.

אבל לאידך, מובן בפשטות שתכלית השלימות שבדבר היא - כאשר התפילה על חברו נובעת מתוך רגש אמיתי של אהבת ישראל, עד כדי כך שטובת הזולת נוגעת אצלו עוד יותר מאשר טובתו האישית, ולכן לכל לראש מתפלל על חברו.

משיחת שבת פרשת וירא, כ"ף מר-חשוון, ה'תשמ"ג
הנחה בלתי מוגה.
תורת מנחם ה'תשמ"ג, חלק א' עמ' 474 ואילך

ד. המתעסק בפועל למען חברו – נענה תחילה

בפרשת השבוע הבא – חיי שרה – התורה תלמד אותנו דרגה נעלית יותר באהבת ישראל.

רוב הפרשה מתמקדת בשידוך של יצחק ורבקה: מיד לאחר קבורת שרה, קורא אברהם לעבדו אליעזר, ומצווה עליו לנסוע לחרן (טורקיה של ימינו) ולהביא ממשפחת אברהם, אישה לבנו יצחק.

אליעזר יוצא מיד לדרכו, מגיע לחרן ופונה לבאר – מאחר שזהו מקום ההתקהלות של כל בני העיר. הוא פונה לקב"ה בתפילה שהנערה שממנה הוא יבקש מעט מים, והיא מעצמה תציע להשקות גם את הגמלים – זוהי האישה הנכונה ליצחק.

עוד טרם כילה לדבר – רבקה יצאה. הכול קרה בדיוק כמו שהוא התפלל, עד כדי-כך, שאפילו לבן ובתואל הודו ש"מה' יצא הדבר" (חיי שרה כד, ז). למחרת הדין-ודברים, רבקה מצטרפת לאליעזר ונוסעת עמו לארץ כנען.

כאשר רבקה מגיעה לביתו של אברהם, ישנו פסוק שנראה לכאורה מיותר:

מקור 6 ספר בראשית, פרק כ"ד פסוק ט"ו

וַיִּצְחָק בָּא מְבוּא בְּאֵר לַחֵי רְאִי וְהוּא יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנְּגֹב:

לתלמיד
עמ' 8

היכן זה "באר לחי רואי" ממנה יצחק חזר? בא רש"י ואומר דבר נפלא:

רש"י

מְבוּא בְּאֵר לַחֵי רְאִי: שֶׁהֵלֵךְ לְהַבִּיא הַגֵּר לְאַבְרָהָם אָבִיו שִׁישְׁאָנָה.

רש"י אומר, שיצחק הלך ל"באר לחי רואי" להביא את הגר לאברהם כדי שיישא אותה.

אנו מגלים כאן תופעה מופלאה. אברהם, שבעצמו איבד את אשתו, עסוק אך ורק בלמצוא בת זוג לבנו יצחק, ואף מוכן לתת את כל רכושו רק כדי שרבקה תסכים לבוא לארץ כנען כדי להינשא ליצחק. ואילו באותם ימים ממש, יצחק עסוק בחיפוש שידוך לאביו. הוא בעצמו נוסע לבאר לחי רואי ומביא את הגר חזרה כדי שאברהם יחזור ויישא אותה לאישה.

בפרשתנו, פרשת וירא, מדובר על "המתפלל על חברו", ואילו בפרשת חיי שרה לא מדובר על תפילה, אלא על מעשה בפועל. אברהם שלח את עבדו כדי לדאוג לשידוך ליצחק, ויצחק בעצמו קם ועשה מעשה, הוא נסע לבאר לחי רואי כדי להביא את הגר. אולי לכן השידוך של יצחק התקדם כל-כך חלק – כי הוא דאג לאביו.

(אולי יש לומר, שזוהי הסיבה שלעיתים קורה שהורים שמאמצים ילדים – זוכים לאחר מכן לילדים ביולוגיים משלהם. כאשר זוג מאמץ ילד שהוריו, מאיזו סיבה שהיא, אינם יכולים לגדלו, והם בוחרים לאמץ את הילד הזה כילדם, הקב"ה מחזיר להם מידה כנגד מידה, והם זוכים לפרי בטן משלהם.)

את הנקודה הזו כתב הרבי לשפרה מרוזוב, חסידת חב"ד שבעלה נהרג במלחמה.

כאשר שפרה מרוזוב קיבלה את הבשורה המרה כי בעלה, דוד, נהרג בתעלת סואץ, כאבה היה גדול. אך זמן קצר לאחר תום המלחמה ביקש ממנה הרבי: להירתם לסייע למשפחות של הקורבנות שנפלו במלחמה.

במשך השנים הבאות, התמסרה שפרה יחד עם פעילי חב"ד למצוותו של הרבי. סיוע אישי, פגישות מלב אל לב, אירועים ופעילויות בחגים ומשלוחי מנות הפכו לחלק משגרת יומה.

במסגרת הפעילות, היא קיימה התכתבות רציפה עם הרבי שביקש להתעדכן משלום האלמנות והיתומים,

ולעיתים קרובות עודד אותה להוסיף ולתגבר את הפעילות. היא העבירה אליו בקשות מהאלמנות, והרבי הקדיש מזמנו האישי לכל אחת, כשלעיתים הוא אף מוסיף סכום כסף לסיוע במצבם הכספי.

להלן חלק ממכתב ששלח הרבי לשפרה:

מקור 7

אֲשֶׁרִי חֲלָקְךָ שְׂזָכִית וְהַצְלַחְתָּ לְעוֹדֵד נְפִשׁוֹת רְבוֹת שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּנֵי שָׂרָה רַבֵּקָה רַחֵל וְלֵאָה, שְׂאֵבְדוֹ אֶת בְּעֲלֵיהֶן. חֲכָמֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה אָמְרוּ פִּי "כָּל הַמְתַּפְּלֵל עַל חֲבֵרוֹ הוּא נַעֲנֶה תְּחִלָּה", וְכֵן גַּם בְּיַדֵּי הַשָּׁמַיִם יִתְפַּרֵּץ וְיִתְעַלֶּה יְעוֹדֵד וְיַחֲזִק אֶת רוּחָךָ.

לתלמיד
עמ' 8

סיפור הזולת ו'אני' | מעובד לפי התמים חוברת ז' חלק ב', עמוד 738 ואילך

ר' לייב פוזין, מחסידיו של הרבי מהר"ש (רבי שמואל) מליובאוויטש, היה עשיר גדול. הוא התגורר בעיר ויטבסק, ניהל עסק מצליח והחזיק בבעלותו בתים ונכסים רבים נוספים. את ביתו הנהיג בהרחבה רבה וגם לצדקה נהג להפריש ביד נדיבה. באותה עיר התגורר חסיד נוסף, אף הוא עשיר גדול, ר' שמואל ברין. הוא היה למדן גדול בתורת הנגלה ועמקן בתורת החסידות. עסקיו היו באספקת חומרי בנייה לחברות ממשלתיות, ועל אף טרדותיו הרבות הקפיד יום יום על קביעות עיתים לתורה.

בשנת תר"מ אירעה מפולת בעסקיו של ר' שמואל. נוסף על כך גם נפל בפח של סוחרים נוכלים, איבד את כל הונו ואף נקלע לחובות כבדים. זמן קצר לאחר מכן הזדמן ר' לייב פוזין לחצר מהר"ש. הוא סיפר לרבי על עסקיו וביקש את ברכתו להצלחה. כשסיים, נאנח ר' לייב ואמר: "ר' שמואל ברין נמצא בשפל המדרגה והוא זקוק לרחמים", ומיד הוסיף, "אף כי 'צדיק ה' בכל דרכיו', ואם עשה כן, נראה שזה מה שצריך היה לקרות, בכל זאת גדולה הרחמנות עליו". למשמע דבריו האחרונים של ר' לייב, לא הגיב הרבי. הוא הניח את כפות ידיו על שתי עיניו והתעמק במחשבותיו.

זמן קצר לאחר מכן פרצה דליקה במחסני הפשתן של ר' לייב. השריפה כילתה גם את ביתו ואת חנותו הסמוכה ובה סחורה בשווי עשרים אלף רובל. הנזק הכללי נאמד בכחמישים אלף רובלים. בסערת רוחו נסע ר' לייב לליובאוויטש. כאשר נכנס לחדרו של הרבי, פרץ בבכי, וסיפר על האסון הכבד אשר קרה לו. כל אותה שעה הביט בו הרבי בעיניים חודרות. כשסיים, אמר לו, "על ידיך ר' שמואל ברין, שאיבד את כל הונו, מצאת ניחומים וְהַצְדַּקְתָּ עליו דין שמים, ואילו כאשר הדברים נוגעים לפשתן ולחנותך, אתה מרעיש עולמות. וכל זאת בשעה שעדיין נותרו בבעלותך שני בניינים ושטרות חוב ממשלתיים. מתברר אפוא שהזולת ו'אני', הם שני דברים נפרדים לגמרי".

דבריו של הרבי היכו את ר' לייב בהלם. הוא יצא מחדרו של הרבי בעיניים מושפלות מבלי לומר מילה. זמן רב ישב באחת מפינות בית המדרש, מכונס בתוך עצמו, מתבונן בדבריו הנוקבים של הרבי – "הזולת ו'אני' הם שני דברים נפרדים לגמרי". יומיים התהלך כסהרורי. לבסוף החליט להיכנס אל הרבי פעם נוספת ולבקש ממנו דרך לתיקון ותשובה. בליבו כבר החליט כי מהיום והלאה יתמסר בכל ליבו לטובת הזולת.

הפעם היו פניו של הרבי מאירות ועיניו רכות. מהר"ש הישיר מבט אל ר' לייב ובנימה אבהית אמר, "מקובל בשם הבעל-שם-טוב, שכל הפוסק דבר על חברו, הן לטוב והן

לרע, פוסק זאת על עצמו. אם הוא מצדיק על חברו את הדין, מעורר הוא על עצמו דינים וגבורות; ואם הוא משתתף בצערו של החבר ומשתדל לסייע לו, מושך הוא על עצמו חסדים ושפע. סע לבינתך, קח שלושת אלפים רובל במזומן, ומסור אותם לר' שמואל כגמילות חסדים כדי שיוכל לקנות סחורה, להעבירה ברפסודות ולשקם את עסקיו. את הכסף תיתן בעין יפה, בנפש חפצה ומתוך רגש של תודה לה' על שזיכה אותך לגמול חסד. מיד לאחר מכן תיסע למוסקבה לקנות סחורה חדשה לחנותך, וה' יתברך ימלא את חסרונוך בכפליים."

כשחזר ר' לייב לוויטבסק, לקח מיד שלושת אלפים רובל ומיהר לביתו של חברו ר' שמואל. אבל הוא לא היה בביתו באותה שעה. שבוע ימים חיפש אחר ר' שמואל ולא מצאו. ר' לייב צריך היה לנסוע בדחיפות למוסקבה כדי לקנות שם סחורה חדשה, אבל חזקה עליו מצוות רבו והוא המתין עד אשר יקיים תחילה את ההוראה למסור לחברו את ההלוואה.

לקראת שבת, לאחר שבוע של היעדרות, חזר ר' שמואל לוויטבסק. מיד במוצאי השבת הלך אליו ר' לייב וביקש למסור לו את הכסף, אלא שר' שמואל סירב: "מה אתה מדבר?! לא אקח ממך הלוואה בסכום כזה, וגם אתה אינך רשאי לעשות כן. חלילה לי לסכן כסף של הזולת בעסקי". ר' לייב נאלץ לספר כי הייתה זו הוראתו של הרבי. ר' שמואל הקשיב קשב רב ובכל זאת עמד על דעתו: "אתה את שליחותך קיימת, אבל אני את הכסף לא אקח".

עוד באותו לילה נסע ר' לייב לליובאוויטש והניח את שלושת אלפי הרובלים על שולחנו של הרבי. "סע לשלום", אמר לו הרבי. ביום שני בבוקר הגיע משרתו של הרבי לביתו של ר' שמואל והביא לו חבילה חתומה ובה פתק בכתב ידו של הרבי: "הנני שולח לך שלושת אלפים רובל לסחור בהם עד זמן מכירת הרפסודות בריגה – וצלח".

שני הסוחרים ראו עתה ברכה אלוקית בעסקיהם. ר' שמואל שלח סחורה ברפסודות לריגה והרוויח סכומים עצומים. הרווחים מהעסקה הספיקו לתשלום כל חובותיו ואף לקניית בית אבן ומגרש גדול. ר' לייב נסע למוסקבה וספקי סחורותיו החליטו להשתתף באסונו ולמחוק מחצית מחובו. הסחורה שקנה התייקרה פי שלושה והוא הרוויח הון רב.

אך בעיקר הוא הרוויח את הלקח שלמד: הזולת ו'אני' אינם שני דברים נפרדים.

סיפור זה, מלא בהוראות לחיים, אך על אחד מהם נתמקד היום.

כאשר ר' שמואל, שבעצמו חווה משבר קשה בעסקיו, הצליח לצאת מהמחשבות על עצמו, הכניס את ידו לכיסו, ונתן סכום כסף גדול לידידו בתור הלוואה ללא ריבית, או אז, הוא ראה הצלחה גם בעסקיו שלו.

כאשר אתה פועל בשביל מישוהו אחר, אתה נענה תחילה.

הוראה לחיים:

כאשר אנו נתקלים באתגר או עוברים רגע קשה, הדחף הטבעי הוא להתכנס בעצמנו, לדאוג למצב החירום שבו אנו ומשפחתנו נמצאים, ופחות לראות את השני, פחות לדאוג למישהו אחר. זה טבעי.

אומר לנו הרבי, שאם נצליח לצאת מהלולאה הזו, ודווקא בזמן כזה קשה נראה את הזולת, נרגיש אותו ונתפלל בעדו, תפילה ופעולה קשות אלו – הן הן אלה שיביאו לנו את הישועה.

בנוסף לכך, לא להסתפק בתפילה, אלא להתקדם לעשייה. כאשר נמצאים במצב קשה ומוציאים את הראש מהמים ורואים את האדם השני שנמצא אף הוא באתגר קשה, וצוברים כוחות כדי לעזור לו במצבו, בה בשעה שעסוקים בללחום את מלחמת ההישרדות הפרטית שלנו – זה יביא לנו את ההצלחה והישועה לה אנו מקווים.